

FORSKARPORTRÄTT *Jonas Ludvigsson*

Professorn och barnläkaren Jonas Ludvigsson publicerade sin första vetenskapliga artikel om celiaki för 15 år sedan. Sedan dess har det blivit ytterligare drygt 230 artiklar utöver hedersutnämningar, priser och förtroendeuppdrag. Nu är han aktuell med en efterlängtd bok om celiaki.

TEXT **JENNY RYLTIENIUS**
FOTO **PAVEL KOUBEK**

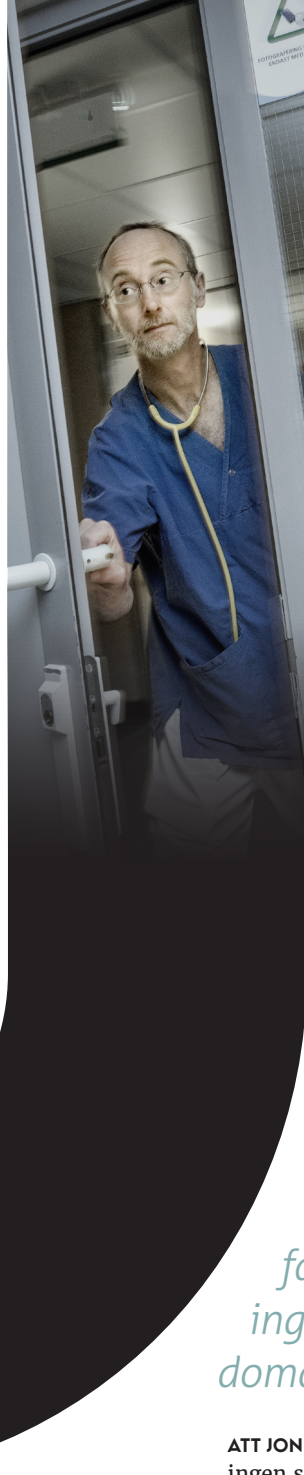
”DET SKYL

ÄR MIN DIGHET

ATT VARA MED I DEBATTEN”

Jonas Ludvigsson fick inspirationen till att skriva boken av den amerikanska kollegan Joseph A Murray som Jonas menar är världens kanske främsta celiakiforskare. Deras vägar korsades 2012 när Jonas forskade på Mayo-kliniken i New York.

– Joe (Murray) är en otroligt inspirerande person och han hade skrivit en bok om celiaki till sina patienter. Det fick mig att äntligen ta tag i att också skriva en bok, säger Jonas som fått frågan flera gånger av bland annat Karolinska Institutet. Men det har hela tiden kommit annat emellan.

För att nämna några av de saker som stått på Jonas schema de senaste åren, utöver att forska, undervisa, arbeta som barnläkare och vara trebarnsfar, har han varit med i Läkemedelsverkets expertgrupp för svininfluensavaccination och ordförande i både Barnläkarföreningen och i Svensk Epidemiologisk förening. Och inte att förglömma är han också tränare för ett pojkfotbollslag. När CeliakiForum ringer upp svarar Jonas

“De flesta patienter med celiaki får troligen inga följsjukdomar.”

med andan i halsen på mobilen. Han har just avslutat en fotbollsträning.

– Under våren har det gått lite tyngre och vi har fått stryk de flesta matcher, vi ligger i nedre delen av tabellen nu, säger Jonas.

ATT JONAS LUDVIGSSON började forska om celiaki är ingen slump. Han minns tydligt hur det kom sig. Det var mitten på 90-talet och Jonas hade fått ett stipendium av SIDA för att studera amning och nutrition i Bolivia. På fältet intervjuade han kvinnor som ammade och många av barnen hade maginfluensa och svår diarré. Flera dog.

– När jag kom hem visste jag att jag ville forska om spädbarn med diarré. Men en äldre barnläkare sa att, nej det är inga barn som dör av maginfluensa i Sverige. Det är bättre att du forskar om en kronisk sjukdom som ger diarré hos barn.

Så blev det celiaki. Några år senare publicerades Jonas första vetenskapliga artikel om transglutaminas-antikroppar hos nyfödda som senare utvecklat celiaki. Efter det har det blivit många

JONAS LUDVIGSSON

Ålder: 47 år

Yrke: Professor i klinisk epidemiologi vid Karolinska Institutet och barnläkare vid Universitetssjukhuset i Örebro.

Hederstitlar: Professor vid universitetet i Nottingham och Columbia University i New York.

Familj: Fru och tre söner 13, 15 och 17 år.

Bor: Latorp utanför Örebro

Gillar: Skönlitteratur, cykelturer, internationella dagstidningar, fotboll.

Läster just nu: Lucia Berlin: *Handbok för städerskor*.

Två böcker som alla borde läsa: *En lämplig ung man* av Vikram Seth och *En världsomsegling under havet* av Jules Verne.

Idoler: Harry Potter och Tin Tin

Maja Ottosson
visar doktor
Jonas hur man
pysslar.

fler och forskningen spänner även över andra områden som inflammatoriska mag- och tarm-sjukdomar och barnsjukdomar och graviditet. En av de senast publicerade studierna handlar om graviditet hos kvinnor med leversjukdom, en annan om risk för Parkinson hos patienter som medicinerar med den nya typen av diabetes-läkemedel.

– Men den forskning som jag är mest upp-märksam för internationellt är nog faktiskt den om svininfluensavaccinets följder, säger Jonas.

OAVSETT FORSKNINGOMRÅDE ÄR det framför allt epidemiologiska studier han har gjort. Det vill säga forskning genom samkörning av uppgifter i olika register, till exempel patologi-data över celiaki och födelserregistret. Genom åren har han bidragit till kunskapen på celiakiområdet med fakta som att celiaki inte är en så allvarlig sjukdom som man trott när det gäller följsjukdomar.

– Även om jag påvisat många risker med celiaki, så är riskökningarna ofta små. De flesta patienter med celiaki får troligen inga följsjukdomar.

ANNAN KUNSKAP SOM Jonas forskning lett fram till är till exempel att celiaki inte leder till barnlös-

het hos kvinnor men att även de celiakipatienter som trots allt äter strikt glutenfri kost riskerar följsjukdomar, även om risken är liten. Ett annat viktigt bidrag är att det inte räcker med att celiaki-antikropparna i blodet sjunker för att risken för följsjukdomar ska minska.

– Sannolikt behöver även slemhinnan läka för att risken för vissa sjukdomar ska minska.

I DAG ÄGNAR Jonas två av veckans dagar åt att forska på Karolinska Institutet i Stockholm. För att hinna dit från byn Latorp utanför Örebro måste han kliva upp före fem på morgonen. Från Stockholms central promenerar han 40 minuter till Karolinska Institutet tillsammans med kinesiska doktorander och gästforskare.

– Jag är med i ett språkprogram för att träna utländska forskare att prata svenska så vi går hela vägen till Karolinska Institutet och samtalar under tiden. Jag har även lärt mig lite kinesiska på vägen, säger Jonas.

Resterande arbetsdagar jobbar han kliniskt som barnläkare vid Universitetssjukhuset i Örebro. Det är en unik sits, att både forska och träffa patienter menar han.

– Det ger en överblick och insikt som få andra har över hur sjukvården fungerar. Med min unika position känner jag nästan att det är min skyldighet att påverka debatten och förklara hur saker ligger till.

Och påverka är någonting som Jonas vill. Han har skrivit mängder med debattartiklar, många med koppling till forskning, undervisning och hälsa men också om invandringspolitik. Han har till exempel debatterat för en humanare flyktningpolitik genom att tillåta familjeåterförening.

NÄR HAN GER SIG IN i en debatt är han noga med att ta reda på fakta.

– När vi skulle skriva om familjeåterförening ringde jag upp de som forskar på migrationspolitik. De sa att det är helt andra mekanismer än möjligheten till familjeåterförening som styr invandringen, förekomsten av gränskontroller är helt avgörande.

Men grundläggande research ägnar han sig även åt privat. När han skulle köpa en ny kostym, för första gången sedan studenten, mejlade han till Svenska Dagbladets mode-redaktör och bad om tips. Det slutade i en mörkblå kostym som tjänat väl de senaste fyra åren.

Vem vet, kanske åker den på när Jonas ska prata om sin nya bok på Bokmässan i Göte-

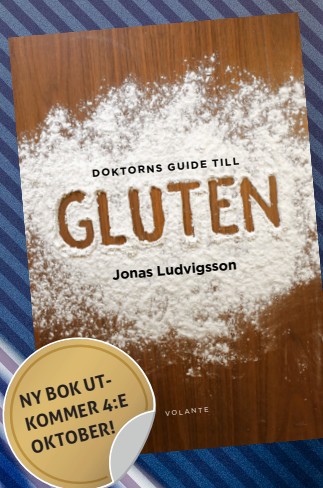
borg den 22 september. *Doktors guide till gluten* riktar sig både till vuxna och barn med celiaki. Mellan kapitlen finns fallbeskrivningar med både äldre och yngre patienter. Tillskillnad från kokboks-genren, som sprutat fram böcker de senaste åren, har det varit mycket glest med faktaböcker om gluten och celiaki. Fortfarande hänvisar många till Claes Hallerts bok *Att inte tåla gluten* som kom ut 1983.

– Jag känner inte till någon annan bok än den och jag har medvetet valt att inte läsa den eftersom jag inte velat bli påverkad av kapitelindelning och innehåll, säger Jonas.

DOKTORS GUIDE TILL gluten är inte Jonas första bok. Tidigare har han bland annat skrivit böcker riktade till professionen. Det har blivit en handbok i att börja forska inom medicin och vårdvetenskap och han har även översatt och bearbetat *Barnmedicin i ett nötskal* och är en av redaktörerna till den senaste utgåvan av *Akut-pediatrik* som används första gången på läkarutbildningen.

Har du funderat på att skriva en bok om celiaki riktad till läkare?

– Man kan alltid tycka att läkare borde läsa mer om alla sjukdomar men jag tycker att celiaki har ett rimligt utrymme i kurslitteraturen på läkarutbildningen. Det tas upp både när man läser barnmedicin och gastroenterologi, säger Jonas. ✨

MEDLEMSPRIS 119 KR!

Som medlem i Svenska Celiakiförbundet kan du köpa "Doktors guide till gluten" till medlemspriset 119 kr (rek pris 199 kr).

Boken beskriver bland annat vad celiaki är, hur sjukdomen diagnostiseras, vad man ska tänka på inför ett läkarbesök, hur man äter glutenfritt och komplikationer som kan uppstå.